

а також виявлених проблем діяльності підприємства проводиться планування основних показників, що забезпечують розвиток об'єкту управління для досягнення поставленої мети.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Захаренко Н.С. Антикризисное управління підприємством на основі класифікації криз та факторів їх виникнення / Н.С. Захаренко // Вісник ПДТУ. – 2010. – № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/4209/Захаренко%20Н.С..pdf?sequence=1>.
2. Ткаченко А.М., Калюжна Ю.В. Криза: сутність, класифікація та причини виникнення / А.М. Ткаченко, Ю.В. Калюжна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць. – 2013. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/5554/С.%20122.pdf?sequence=1>.
3. Лігоненко Л.О. Антикризисное управління підприємством: теоретико- методологічні засади та практичний інструментарій / Л.О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 580 с.
4. Антикризисный менеджмент / Под ред. А. Грязновой. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 368 с.
5. Балдин К.В. Антикризисное управление: макро- и микроуровень : [учеб. пособ.] / К.В. Балдин. – М. : Дашков и К, 2011. – 316 с.
6. Бухгалтерский учет в системе антикризисного управления : [учеб. пособ.] / Под ред. проф. В.Э. Керимова. – М. : Дашков и К, 2012.
7. Коротков Э.М. Антикризисное управление : [учеб. пособ.] : Ч. II / Э.М. Коротков. – М. : ИМПЭ им. А.С. Грибоедова, 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/management/strategy/plan/anti-recessionary.shtml>.
8. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / М. Портер ; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 454 с.
9. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент : [підручник] / А.М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.

УДК 336.71

**Вовчак О.Д.**  
*доктор економічних наук, професор,  
завідувач кафедри банківської справи  
Університету банківської справи*

**Рибачук Ю.О.**  
*здобувач  
Львівської комерційної академії*

## ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО СЕГМЕНТУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ПРОГНОЗУВАННЯ ВАРТОСТІ ЙОГО ІНСТРУМЕНТІВ

У статті розглянуто наукові підходи щодо прогнозування вартості фінансових інструментів та існуючі проблеми в цьому напрямі, пов'язані зі складністю структури фінансового ринку та різноманітністю форм вартості його інструментів. За допомогою логічних методів, на основі істотних ознак фінансового ринку розкрито його сутність та структуру і виокремлено валютний ринок як найбільш оптимальний його сегмент для прогнозування вартості фінансових інструментів. Здійснено додаткове обґрунтування актуальності такого вибору.

**Ключові слова:** фінансовий ринок, вартість фінансових інструментів, структура фінансового ринку, валютний ринок, валютний курс.

### **Вовчак О.Д., Рибачук Ю.О. ВЫБОР ОПТИМАЛЬНОГО СЕГМЕНТА ФИНАНСОВОГО РЫНКА В КОНТЕКСТЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ СТОИМОСТИ ЕГО ИНСТРУМЕНТОВ**

В статье рассмотрены научные подходы к прогнозированию стоимости финансовых инструментов и существующие проблемы в этом направлении, связанные со сложностью структуры финансового рынка и многообразием форм стоимости его инструментов. С помощью логических методов, на основе существенных признаков финансового рынка раскрыты его сущность и структуру и выделен валютный рынок как наиболее оптимальный его сегмент для прогнозирования стоимости финансовых инструментов. Осуществлено дополнительное обоснование актуальности такого выбора.

**Ключевые слова:** финансовый рынок, стоимость финансовых инструментов, структура финансового рынка, валютный рынок, валютный курс.

### **Vovchak O.D., Rybachuk Y.O. CHOOSING OF THE OPTIMAL SEGMENT OF FINANCIAL MARKET IN THE CONTEXT OF FORECASTING OF THE VALUE OF ITS INSTRUMENTS**

In the article the scientific approaches to the forecasting of the value of financial instruments were observed along with the existing problems in this direction related to the complexity of the structure of financial market and the diversity of forms of the value of its instruments. By means of the logical methods on the basis of the substantial features of the financial market its nature and structure was revealed and the currency market was singled out as it's the most optimal segment for the forecasting of the value of financial instruments. The additional justification of the relevance of this choice was made.

**Keywords:** financial market, value of financial instruments, structure of financial market, currency market, currency rate.

**Постановка проблеми.** Однією з найважливіших характеристик, яка визначає привабливість та ефективність фінансових інструментів, є їх вартість. Тому прогнозування вартості інструментів фінансового ринку становить неабиякий інтерес для його учасників, а питання розробки нових та вдоскона-

лення існуючих методів прогнозування їх вартості є надзвичайно актуальним.

Прогнозування вартості інструментів фінансового ринку здійснюється на основі його аналізу, під час якого дослідженню підлягає велика кількість різноманітних ринкових чинників та їх взаємозв'язки.

Це насамперед різні макроекономічні чинники, які зумовлюють потреби учасників фінансового ринку та в сукупності формують попит та пропозицію на фінансовий інструмент.

Проведення наукових досліджень у напрямі прогнозування вартості інструментів фінансового ринку попередньо потребує чіткого визначення з однозначністю трактування низки понять, що використовуються в даному контексті. Сьогодні ж в економічній науці сутність окремих понять і термінів фінансового ринку характеризується неоднозначністю їх трактування.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** До розгляду сутності понять, що позначають фінансовий ринок та його складові елементи, а також аналізу їх взаємозв'язків зверталось багато українських учених-економістів. Серед них В. Опарін, М. Савлук, Б. Івасів, О. Василик, О. Мозговий, М. Буднік, В. Васильєва та ін., однак наукова дискусія з цього питання не є завершеною.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Наукові дослідження з прогнозування вартості фінансових інструментів ускладнені тим, що залежно від сегменту фінансового ринку вартість його інструментів набуває різних форм: курсу, відсотка, дисконту, індексу тощо.

Таким чином, для проведення наукових досліджень в напрямі прогнозування вартості інструментів фінансового ринку необхідно попередньо розкрити його сутність та структуру і обрати найбільш оптимальний сегмент та інструмент з певною формою вартості, для того щоб у подальшому отриманні результату можна було узагальнити для решти сегментів ринку.

**Мета статті** полягає у розкритті сутності та структури фінансового ринку на основі його істотних ознак засобами формальної логіки та виборі й обґрунтуванні найбільш оптимального сегменту фінансового ринку для проведення досліджень в напрямі прогнозування вартості його інструментів.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Аналіз літературних джерел вказує на те, що «вивчення організації та засад функціонування фінансового ринку вимагає насамперед чіткого визначення його сутності та взаємозв'язку з відповідними інститутами, близькими до нього за призначенням і сферою, – грошовий ринок, ринки грошей і капіталів, фондовий і ринок цінних паперів, кредитний та валютний ринки, ринок фінансових послуг. Сьогодні чіткої визначеності ні стосовно сутності цих понять, ні щодо їх взаємозв'язку і взаємопідпорядкування не існує» [1, с. 208]. На заваді вирішенню даної проблеми стоїть низка чинників.

Трактування економічних понять часто змінюється з плином часу, в процесі розвитку або зміни предметів дійсності, що вони позначають. Так, термін «фінанси» за час свого розвитку нерідко змінював своє значення. Інколи він мав різне тлумачення залежно від місцевості використання [2, с. 5]. Також існуючі логічні методи, що є загальнонауковими, не дозволяють вченим вирішити в повній мірі проблеми однозначного трактування, класифікації, сумісності та підпорядкування понять навіть в логіці. Так, «важливою проблемою логіки є класифікація понять, завдяки якій вони систематизуються» [3, с. 32]. Крім того, «чіткої відповіді на питання про відношення між поділом понять і класифікацією поки що немає» [3, с. 42]. Таким чином, для проведення досліджень в напрямі прогнозування вартості інструментів фінансового ринку, доцільно обрати найбільш

загальні визначення необхідних економічних понять та абстрагуватись від наукових дискусій щодо уточнення їх трактування.

Отже, фінанси є сукупністю економічних відносин, що пов'язані з формуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу [2, с. 11].

Фінансові інструменти являють собою відображення фінансових відносин, тобто їх характерною ознакою є забезпечення руху грошових потоків [4, с. 28].

В економічній теорії дане поняття охоплює як інструменти здійснення фінансової політики держави, такі як податки, державні трансферти тощо, так і власне інструменти фінансового ринку. Тому в дослідженнях з прогнозування вартості інструментів фінансового ринку дане поняття доцільно вживати у більш вузькому значенні, близькому до визначення в українському законодавстві. За цим підходом фінансові інструменти розглядаються як цінні папери, строкові контракти (ф'ючерси), відсоткові строкові контракти (форварди), строкові контракти на обмін (на певну дату в майбутньому) у разі залежності ціни від відсоткової ставки, валютного курсу або фондового індексу (відсоткові, курсові чи індексні свопи), опціони, що дають право на купівлю або продаж будь-якого із зазначених фінансових інструментів, у тому числі тих, що передбачають грошову форму оплати (курсіві та відсоткові опціони) [5].

Водночас так як ключовим поняттям у дослідженнях є вартість, то їх результати можуть бути узагальнені для всіх фінансових інструментів, що володіють даною характеристикою. Варто також зазначити, що в економічній науці, крім поняття мінової вартості товару – його здатності обмінюватись на інші товари (зазвичай гроші), виділяють також споживчу вартість – «його здатність задовольняти потреби людини» [6, с. 75]. Тому поняття вартості у дослідженнях теж потребує конкретного визначення. Вартість інструментів фінансового ринку доцільно прийняти абстрактним поняттям зі сталим математичним змістом кількісного співвідношення товарів при обміні.

Проведений науковий аналіз засвідчив, що єдиного способу визначення структури фінансового ринку немає. Її визначають за різними ознаками: часу обігу фінансових ресурсів (ринок грошей – до одного року та ринок капіталів – понад один рік); інституційною – залежно від приналежності до сфери дії його посередників (банківських та небанківських фінансово-кредитних установ, біржовий і позабіржовий); регіональною (місцевий, регіональний, національний, світовий) тощо. Серед них, виходячи з ваги істотності ознаки, зупинимось на структурі фінансового ринку, складові частини якої визначаються залежно від виду його інструментів.

Виходячи з визначення фінансового ринку як такого, де товаром є «гроші, надані у тимчасове або постійне користування» [4, с. 414], враховуючи, що гроші теж є загальним поняттям і набувають різних форм, можна перейти до типової класифікації фінансового ринку за видом його інструментів. Отже, з боку покупця грошей залежно від пропозиції фінансовий ринок зазвичай поділяють на такі сегменти: кредитний ринок, ринок цінних паперів, валютний ринок, ринок фінансових послуг, ринок золота тощо.

Кредитний ринок – це система економіко-правових відносин щодо надання та отримання на

визначених умовах у позику капіталу [7, с. 8]. Кредитний ринок має договірний характер, вартістю кредитного договору зазвичай виступає відсоткова ставка – частка, на яку збільшується сума позики при поверненні.

Ринок цінних паперів являє собою особливу форму торгівлі фінансовими ресурсами, яка опосередковується випуском та обігом цінних паперів [1, с. 212]. У Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок» [5] поняття ринку цінних паперів та фондового ринку подаються як рівнозначні, водночас у науковій класифікації ринок цінних паперів зазвичай отримує розподіл на ринок боргових зобов'язань – основними інструментами якого є облигації, та фондовий ринок (ринок власності) – основними інструментами якого є акції. Через велике різноманіття інструментів ринку цінних паперів та їх похідних вартість в даному сегменті набуває найбільшої кількості форм, що може стосуватися як одного цінного паперу – ціна, відсоткова ставка, продаж з дисконтом, так і їх певної сукупності – різні біржові індекси.

Валютний ринок – це система різноманітних економічних і організаційних відносин, які потребують обміну і використання іноземної валюти [8, с. 127]. Основна роль валютного ринку полягає у забезпеченні міжнародної торгівлі. Вартість на валютному ринку здебільшого набуває форми валютного курсу – ціни грошової одиниці однієї країни (базова валюта), вираженої в грошових одиницях іншої (валюта котирування).

Такі сегменти структури фінансового ринку, як ринок фінансових послуг та ринок золота, які теж до нього відносяться, вже створюють певні складності для наукової класифікації. Ринок фінансових послуг можна визначити як більш загальне поняття, до складу (обсягу) якого входить фінансовий ринок, а ринок золота зі створенням сучасного валютного ринку можна віднести до звичайного товарного ринку. Таким чином, наукова класифікація фінансового ринку, проведена за його істотною ознакою, фактично стає штучною, оскільки дозволяє лише включити його сегменти до єдиного переліку, та не може відобразити усіх їх логічних структурних взаємозв'язків.

Тому для кращого розкриття сутності поняття фінансового ринку його можна схематично відобразити через взаємозв'язок між обсягом та змістом (рис. 1), який називається логічним законом зворотного відношення. «Цей закон вказує на те, що чим більший зміст поняття, тим вужчий обсяг цього поняття. І, навпаки, чим вужчий зміст поняття, тим ширший обсяг даного поняття» [9, с. 146].

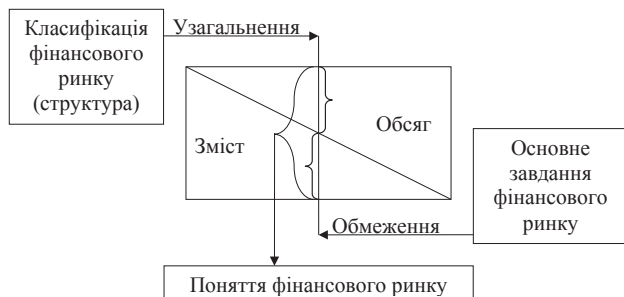


Рис. 1. Схематичне визначення поняття фінансового ринку на графічному представленні закону зворотного відношення обсягу та змісту

Джерело: розробка авторів

Для цього приведено класифікацію фінансового ринку можна прийняти як обсяг його поняття, а зміст визначення, покладеного в основу класифікації, додатково збагатити істотною ознакою, обмеживши, таким чином, обсяг від невідповідних даних ознаці сегментів. Такою істотною ознакою є основне завдання, яке виконує фінансовий ринок в економіці. Воно полягає у забезпеченні переміщення фінансових ресурсів від тих, хто має їх надлишок, до тих, хто потребує інвестицій [4, с. 414].

Закон зворотного відношення представлений графічно у вигляді прямокутника, поділеного діагоналлю на два трикутники, одним з яких є зміст, а інший – обсяг (рис. 1). Лінія, що рухається вздовж прямокутника перпендикулярно його більшим бокам, змінює величину відрізків, що вони на ній утворюють з діагоналлю, схематично відображаючи дію закону зворотного відношення при проведенні операцій з узагальнення і обмеження обсягу понять. Поняття фінансового ринку представлене у вигляді сумарного відрізка змісту та обсягу, що утворені внаслідок проведених логічних операцій.

При обмеженні множини різних ринків ознакою головного завдання фінансового ринку, як підсумок, набувають актуальності більш конкретні визначення поняття фінансового ринку, що упускають розкриття особливостей його структури, яка для прогнозування вартості інструментів фінансового ринку має важливе значення, так як зміна вартості одних фінансових інструментів може впливати на зміну вартості інших.

Отже, фінансовий ринок – це сукупність обмінно-перерозподільних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності [1, с. 207].

Серед визначень понять фінансового ринку варто також виділити найбільш близькі до потреб прогнозування вартості його інструментів: фінансовий ринок – це система економічних відносин, що складаються при купівлі-продажу фінансових ресурсів під впливом попиту і пропозиції [2, с. 79].

Здійснивши таке логічне схематичне розкриття сутності та структури фінансового ринку, можна розглядати його інструменти, відштовхуючись від кожного сегменту окремо – відстежувати зв'язки на основі їх спільних ознак, доповнювати та змінювати існуючу класифікацію відповідно до виникаючих потреб. Тобто дане рішення забезпечує орієнтування у наукових дослідженнях на розробку загального методичного підходу до прогнозування вартості інструментів фінансового ринку. Таким чином, можна перейти до розгляду теоретико-методологічних аспектів прогнозування вартості фінансових інструментів, обравши за основу один з сегментів фінансового ринку, та в подальшому узагальнити отримані результати для всіх інших.

Серед розглянутих сегментів фінансового ринку найбільш доцільно для проведення досліджень в напрямі прогнозування вартості його інструментів обрати саме валютний ринок. Він є невід'ємним сегментом фінансового ринку, оскільки предметом торгівлі на ньому також є гроші, та не створює логічних суперечностей при здійсненні класифікації. Валютний ринок є найбільшим сегментом фінансового ринку за обсягами торгів, а валютний курс – простою формою вартості, що тотожна її математичному змісту. Тому хоча на валютному ринку здійснюється торгівля досить широким спектром похідних інструментів, найбільш вдалим для досліджень з прогно-



зування їх вартості є проста пара валют, серед яких для прикладу доцільно обрати пару EUR/USD, на яку припадає найбільша частка торгів.

У вітчизняному законодавстві замість поняття «валютний ринок» зазвичай вживаються два вузчі поняття: «міжбанківській валютний ринок України» та «міжнародний валютний ринок», під яким розуміють ринок Forex.

Міжбанківський валютний ринок України – це сукупність відносин у сфері торгівлі іноземною валютою в Україні між суб'єктами ринку, між суб'єктами ринку та їх клієнтами (у тому числі банками-нерезидентами), між суб'єктами ринку і Національним банком, а також Національним банком і його клієнтами [10].

Міжнародний валютний ринок – це сукупність відносин у сфері торгівлі іноземною валютою за межами України між суб'єктами ринку та іноземними контрагентами, які за дорученням і за рахунок суб'єктів ринку здійснюють торгівлю іноземною валютою за межами України [10].

Такий поділ пов'язаний зі спрямованістю вітчизняного законодавства на жорстке регулювання та контроль валютних операцій в країні. Через це зміст поняття ринку Forex викривляється, і воно переважно вживається лише тоді, коли йдеться про спекулятивну торгівлю валютою з використанням кредитних коштів. В англійській мові середовищі поняття Forex є скороченням словосполучення foreign exchange market, що дослівно перекладається з англійської мови як ринок іноземної валюти, є синонімом словосполучення currency market – валютний ринок, та розуміється у такому ж загальному значенні. Словосполучення має низку різновидів скорочень (forex market, FX-market, FX), які не змінюють його змісту.

Сучасний ринок Forex постав у результаті еволюції світової валютної системи, аналіз якої дозволяє зробити висновок, що процес цей вже завершено, так як її чинники знівельовані в системі плаваючого курсу валют. Адже історія розвитку світової валютної системи свідчить, що міжнародні угоди, які юридично закріплювали її нову форму, переважно оформлялись за фактом змін, які відбувались через відсутність рішення проблеми дефіциту золота при негативному торговельному балансі країн. Сьогодні золото не використовується в міжнародних розрахунках, а плаваючий режим валютного курсу дав можливість автоматичного коригування торговельного балансу, що й дозволяє зробити припущення про Ямайську валютну систему як остаточну. Таким чином, можна зробити висновок, що й валютний ринок більше не зазнаватиме кардинальних змін.

Ринок Forex не має єдиного інституційного центру, «він охоплює, безліч операцій з купівлі-продажу валют, які щоденно здійснюються у світовому економічному просторі учасниками валютного обміну» [11, с. 75], але завдяки можливості арбітражу характеризується практично однаковим валютним курсом в усіх місцях їх здійснення. «Основними учасниками валютних ринків є комерційні банки, валютні біржі, брокерські фірми, центральні банки країн, корпорації» [7, с. 75].

Вагому частку ринку Forex становлять спекулятивні операції, вони є загально доступними та завдяки торгівлі з використанням кредитних коштів не потребують великої суми для початку торгів, які теоретично можуть принести великий дохід. Так, більшість дилерів надають своїм клієнтам «кредитне

плече» в розмірі 1:100 та можливість укласти угоди від 0,01 стандартного лоту (один лот дорівнює 100 000 одиниць валюти). Це дозволяє здійснювати операції по валютній парі EUR/USD з депозитним рахунком від 10 доларів, та заробляти на коливанні курсу в 1 пункт 0,1 долара. Так як середньоденне коливання курсу валют пари EUR/USD нерідко становить близько 100 пунктів, вдала угода може принести 100% прибутку за день.

Ринок Forex характеризується додатковими якостями, які сприяють спекуляції: ліквідність, мобільність торговця, цілодобова робота та ін., що вирізняє його з поміж усіх сегментів фінансового ринку як найбільш оптимального для таких цілей. Тому саме валютний ринок викликає найбільший інтерес для вивчення різних методів прогнозування вартості інструментів фінансового ринку, оскільки єдиною проблемою для отримання прибутків від спекуляції є правильне прогнозування курсу валют.

Цей чинник активно використовують дилери в якості засобу просування послуг зі спекулятивної торгівлі, що породжує негативні явища в даній сфері. Підтвердженням їх зростання служить Постанова Національного банку України № 327 від 03.08.2012 р. [12], що засвідчила про визнання потреби регулювання діяльності посередників валютного ринку, хоча й не визначила для цього конкретного механізму. Тому проведення досліджень в напрямі прогнозування вартості інструментів фінансового ринку саме в сегменті ринку Forex є не лише оптимальним, але й найбільш актуальним варіантом.

**Висновки.** Отже, аналіз сутності та структури фінансового ринку на основі засобів формальної логіки з урахуванням лише його істотних ознак дозволив обрати валютний ринок як найбільш оптимальний сегмент для проведення наукових досліджень в напрямі прогнозування вартості фінансових інструментів. Водночас розгляд особливостей, що притаманні сучасному валютному ринку, дозволяє додатково обґрунтувати цей вибір. Таким чином, можна перейти до розгляду теоретико-методологічних підходів до прогнозування вартості інструментів фінансового ринку, оминувши незавершені наукові дискусії щодо його сутності та структури.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) : [навч. посіб.] / В.М. Опарін ; 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.
2. Фінанси : [навч. посіб.] / Л.О. Вдовенко, Н.М. Сушко, Н.Д. Фаюра. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 152 с.
3. Тофтун М.Г. Логіка : [посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / М.Г. Тофтун. – К. : Академія, 2002. – 368 с.
4. Теорія фінансів : [підручник] / П.І. Юхименко, В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник [та ін.]; за ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
5. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
6. Економічна теорія : [навч. посіб.] / А.М. Андрущенко, А.П. Бурляй, В.С. Костюк [та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
7. Фінансовий ринок : [навч. посіб.] / М.М. Буднік, Л.С. Мартошева, Н.В. Сабліна. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 334 с.
8. Вовчак О.Д. Гроші та кредит : [навч. посіб.] / О.Д. Вовчак, І.Є. Бучко, З.Р. Костак. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 424 с.
9. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна) : [підручник для студ. вищ. навч. закл.] / А.Є. Конверський. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 536 с.

10. Постанова правління Національного банку України від 10.08.2005 р. № 281 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>.
11. Шемет Т.С. Теорія і практика валютного курсу : [навч. посіб.] / Т.С. Шемет ; за ред. О.І. Рогача. – К. : Либідь, 2006. – 360 с.
12. Постанова правління Національного банку України від 03.08.2012 р. № 327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1434-12>.

УДК 631.162.002.6:338.515(477.85)

**Гайбура Ю.А.**

*кандидат економічних наук,*

*доцент кафедри фінансів і кредиту*

*Подільського державного аграрно-технічного університету*

## УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

У статті вивчено сутність управління прибутковістю підприємства. Розглянуто класифікацію визначень поняття «прибуток господарства». Досліджено особливості формування прибутку. З'ясовано сутність та розрахунок рентабельності підприємства. Проведено прогноз і виявлено резерви підвищення ефективності управління прибутковістю підприємства.

**Ключові слова:** витрати, доходи, прибуток, рентабельність, управління, фінансовий результат, прибуток.

### **Гайбура Ю.А. УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ И ПУТИ ЕЕ ПОВЫШЕНИЯ**

В статье изучена сущность управления прибылью предприятия. Рассмотрена классификация определений понятия «прибыль хозяйства». Исследованы особенности формирования прибыли. Выявлены сущность и расчет рентабельности предприятия. Проведен прогноз и выявлены резервы повышения эффективности управления прибылью предприятия.

**Ключевые слова:** затраты, доходы, прибыль, рентабельность, управление, финансовый результат, прибыль.

### **Haybura Y.A. MANAGE PROFITABILITY OF ENTERPRISES AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT**

Studied the nature of the management of financial results of the company. We consider the classification definitions of earnings management. The research features Jenny income formation. The essence and the calculation of the profitability of the company. A weather and discovered reserves of improving the management of financial results of an enterprise.

**Keywords:** costs, revenues, earnings, profitability, management of the financial result, profit.

**Постановка проблеми.** В умовах ринкових трансформацій функціонування підприємств усе більше ускладнюється під впливом динамічних змін різних факторів навколишнього середовища. Першочерговим завданням розвитку економіки України є забезпечення стабільних темпів економічного зростання. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Прибуток підприємства забезпечує зростання обсягів власних фінансових ресурсів, необхідних для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Їх нестача спричиняє ризик виникнення боргів, що у підсумку може призвести до банкрутства підприємства. У цьому контексті формування механізму управління прибутком підприємств і його адаптація до ринкових умов має важливе теоретичне й практичне значення.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі питання оцінки й управління прибутком підприємства постійно знаходиться в центрі уваги науковців і практиків. Питання управління формуванням і розподілом прибутку підприємства та удосконалення механізму управління ним в різних аспектах досліджували М.Д. Білик, І.О. Бланк, І.С. Благу, О.А. Зінченко, В.М. Мішин, А.М. Поддєрьогін, О.В. Хістева та ін.

**Мета статті** полягає у дослідженні низки питань щодо управління прибутком підприємства, а саме економічної природи прибутку; його ролі та значення в діяльності підприємства; правомірності та доцільності розгляду прибутку як об'єкта управління; інструментарію управління прибутком.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Надзвичайна важливість прибутку для розвитку підприємства вимагає формування дієвого механізму управління ним. Управління прибутковістю представляє собою систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку підприємства.

Механізм управління формуванням операційного прибутку базується на врахуванні тісного взаємозв'язку цього показника з обсягом реалізації продукції, доходами та витратами. Цей взаємозв'язок в фінансовому менеджменті має назву «Взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації та прибутку» (Cost – Volume – Profit – relationships, CVP) і дозволяє визначити вплив факторів на формування прибутку та забезпечити ефективне управління цими процесами.

Для вивчення взаємозалежності між витратами, обсягом та прибутком упродовж короткого періоду потрібно перш за все знайти критичну точку, тобто ту, в якій сумарний обсяг виручки від реалізації дорівнює сумарним витратам. Метою аналізу в критичній точці є знаходження рівня діяльності (обсягу продаж), коли виручка від реалізації дорівнюватиме сумі всіх змінних і постійних витрат, тобто точки, де прибуток сільськогосподарської одиниці дорівнюватиме нулю.

З точки зору організації сільськогосподарського виробництва та забезпечення прибутковості аграрних підприємств сьогодні головним та першочерговим правилом для ефективної діяльності господарств повинно стати гарантування одержання сільськогосподарськими підприємствами прибутку від всієї діяльності. В контексті цієї вимоги мусить будова-